

مبانی اقتصاد شهری

مؤلف:

دکتر مسعود صفایی پور
سازمان انشگاه شهید چمران اهواز

۱۳۹۷

انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز

۷۳۲

سرشناسه	صفائی پور، مسعود، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	مبانی اقتصاد شهری / مولف مسعود صفائی پور.
مشخصات نشر	اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز، مرکز انتشارات و چاپ، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۳۶ ص.
فروست	دانشگاه شهید چمران اهواز: ۷۳۲.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۴۱-۲۲۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	اقتصاد شهری
موضوع	Urban economics
موضوع	توسعه پایدار شهری
موضوع	Sustainable urban development
موضوع	رسانای
موضوع	City planning
موضوع	مهندسی شهری
موضوع	Sociology, Urban
شناسه افزوده	دانشگاه شهید چمران اهواز، اداره انتشارات و چاپ
رده بندی کنگره	۳۱۳۹۷ - ۳۱ / س
رده بندی دیویی	۹۱۷۳۲/۳۳۰
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۲۶۳۰۷

کلیه حقوق این کتاب برای ناشر محفوظ است و هرگونه استفاده از این کتاب اعم از چاپ کاغذی، الکترونیکی و یا قراردادن مطالب بر روی اینترنت و وب سایت بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و بر اساس ماده ۳۳ قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و قوانین مربوط به جرایم رایانه ای کشور قابل پیگیری در محاکم قضایی می باشد.

ISBN: 978-600-141-223-3

9 786001 412233

عنوان: مبانی اقتصاد شهری

ترجمه: دکتر مسعود صفائی پور

ویراستار علمی: دکتر حسین حاتمی نژاد

ویراستار ادبی: دکتر مختار ابراهیمی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: اداره چاپ و انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز

چاپ و صحافی: اداره چاپ و انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز

بهاء: ۲۵،۰۰۰ تومان

اهواز، میدان دانشگاه، دانشگاه شهید چمران اهواز، ابتدای خیابان استاد بیات فر، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز

کدپستی: ۶۱۳۵۷۸۳۱۵۱ - پست الکترونیک: book@scu.ac.ir - تارنما: http://scu.ac.ir

پخش و فروش: ۳۳۳۳۱۰۷۲ و ۳۳۳۳۱۵۴۲ (۰۶۱) - ۶۶۴۹۴۴۰۹ و ۶۶۴۱۱۱۷۳ (۰۲۱)

امروزه با گسترش شهرها و با توجه به پیشرفت سریع علوم و تکنولوژی در جهان و تحولات روزافزون اقتصادی و اجتماعی، درک و شناخت موضوعات اقتصاد شهری بیش از پیش ضرورت می‌یابد. مسائلی نظیر رشد و توسعه شهرها، حمل و نقل، مسکن، حاشیه نشینی و مهاجرت، اشتغال و بیکاری، رفاه اقتصادی، استفاده مناسب‌تر از امکانات اقتصادی، مشکلات زیست‌محیطی و آلودگی، تجارت جهانی همگی به نوعی در قالب مفاهیم اقتصاد شهری معنا پیدا می‌کنند. بنابراین در این کتاب تلاش شده است برخی از اساسی‌ترین مسائل اقتصاد شهری به دانشجویان در مقطع کارشناسی آموزش داده شود، تا دانشجویان علاوه بر شناخت موضوعات، با روش‌های برخورد با مسائل اقتصادی آشنا گردند و از توان تحلیل و تبیین مسائل اقتصاد شهری برخوردار گردند.

اقتصاد شهری یکی از رشته‌های تخصصی اقتصاد است که در آن اقتصاددانان سعی می‌کنند با استفاده از ابزارهای اقتصادی، مسائل و مشکلات یک منطقه‌ی شهری را مورد ارزیابی قرار دهند. این کتاب به منظور استعدادهای پژوهشگران مطالعات شهری و دانشجویان کارشناسی رشته‌هایی همانند جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری، مدیریت شهری، اقتصاد و سایر رشته‌های مرتبط با اقتصاد شهری در پنج فصل تهیه گردیده است. تنظیم این فصول بر مبنای سرفصل درس اقتصاد شهری دوره‌ی کارشناسی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری می‌باشد.

در پایان لازم می‌دانم از کلیه دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز که با تلاش وافر در تهیه این کتاب همکاری نمودند، سپاسگزاری نمایم. بی‌شک این کتاب دارای کاستی‌هایی است و با راه‌هایی و ارشاد پژوهشگران و همکاران و دانشجویان عزیز می‌تواند پربارتر گردد.

دکتر مسعود صفایی‌پور

فهرست مطالب

ج پیشگفتار

ع مقدمه کتاب

فصل اول: تعاریفها و مفاهیم اقتصاد شهری

۱- تعاریفها و مفاهیم اقتصاد شهری ۱

۱-۱- تعریف اقتصاد ۱

۱-۲- اهمیت و نقش اقتصاد ۱

۱-۳- اقتصاد پایه ۲

۱-۴- محدوده اقتصاد پایه ۳

۱-۵- متغیرها در سطح اقتصادی کلان (پایه) ۴

۱-۶- هدفهای سیاست کلان در اقتصاد پایه ۴

۱-۶-۱- اشتغال کامل ۴

۱-۶-۲- تثبیت قیمت ها ۵

۱-۶-۳- توزیع عادلانه درآمد ۵

۱-۶-۴- رشد اقتصادی مداوم ۵

۱-۶-۵- تعدیل تراز پرداخت های خارجی ۶

۱-۷- شهر و چینی آن ۶

۱-۷-۱- مفهوم شهر از دیدگاه اقتصادی ۱۱

۱-۷-۲- طبقه بندی شهرها ۱۱

۱-۸- چرایی مطالعهی شهر ۲۱

۱-۸-۱- شهرگرایی ۱۳

۱-۸-۲- حاشیه نشینی شهری ۱۴

۱-۸-۳- مهاجرت جمعیت از شهر به حومه ۱۵

- ۱-۸-۴- مسایل و مشکلات شهری و مهاجرت از شهر به حومه شهر ۱۶
- ۹-۱- مطالعات اقتصادی ۱۷
- ۱۰-۱- اقتصاد شهری ۱۸
- ۱۱-۱- چرستی اقتصاد شهری ۱۹
- ۱۲-۱- ضرورت مطالعه اقتصاد شهری ۲۰
- ۱۳-۱- اقتصاد شهری در جهان ۲۰
- ۱۴-۱- رقابت پذیری و مؤلفه های اقتصاد شهری ۲۱
- ۱۵-۱- بخش اقتصادی شهرها ۲۳
- ۱۶-۱- اثرات اقتصادی بر کیفیت محیط ۲۳
- ۱۷-۱- تفاوت خدمات شهری با سایر شاخه های علم اقتصاد ۲۵
- ۱۷-۱-۱- محور مطالعات اقتصاد شهری ۲۵
- ۱۸-۱- مفهوم فضا و انواع ۲۶
- ۱۸-۱-۱- فضای بدوی و عملی ۲۷
- ۱۸-۱-۲- فضای ادراکی ۲۷
- ۱۸-۱-۳- فضای وجودی ۲۷
- ۱۸-۱-۴- فضای معمارانه و فضای برنامه ریزی شده ۲۸
- ۱۸-۱-۵- فضای شناختی ۲۸
- ۱۸-۱-۶- فضای انتزاعی ۲۸

فصل دوم: نظریه های شهر و شهرنشینی

- ۱-۲- مولل مؤثر در تعیین اندازه بهینه اقتصادی شهر ۳۱
- ۲-۲- اندازه و رشد شهر ۳۱
- ۲-۲-۱- منحنی اندازه بهینه شهر ۳۲
- ۲-۲-۲- کاستی های منحنی اندازه بهینه شهر ۳۳
- ۲-۲-۳- تحلیل منحنی اندازه بهینه شهر ۳۴

- ۲-۳- مهم‌ترین آثار وجود سلسله مراتب شهری..... ۳۶
- ۲-۳-۱- مرتبه شهر..... ۳۶
- ۲-۳-۱-۱- خصوصیات شهرهای با مرتبه بالا..... ۳۶
- ۲-۳-۱-۲- خصوصیات شهرهای با مرتبه پایین..... ۳۶
- ۲-۴- روش‌های بررسی میزان نخست شهری..... ۳۶
- ۲-۵- روش توزیع مرتبه- اندازه زیف..... ۳۷
- ۲-۶- نظریه بنیاد اقتصادی و رشد شهر..... ۳۷
- ۲-۷- تقسیم‌بندی ناحیه اقتصادی شهر..... ۳۸
- ۲-۸- بررسی مدل تک مرکزی و چند مرکزی..... ۳۸
- ۲-۸-۱- مدل تک مرکزی..... ۳۸
- ۲-۸-۲- مدل چند مرکزی..... ۳۹
- ۲-۹- کاربری زمین در الگوی تک مرکزی..... ۳۹
- ۲-۹-۱- نظر آلن پر تو در مورد شهرهای تک هسته‌ای..... ۴۰
- ۲-۱۰- کاربری زمین در مدل چند هسته‌ای..... ۴۰
- ۲-۱۱- مکتب لس آنجلس (کالیفرنیا)..... ۴۱
- ۲-۱۲- نظریه‌ی نقش اقتصادی زمین..... ۴۴
- ۲-۱۳- نظریه‌ی نقش اجتماعی زمین..... ۴۵
- ۲-۱۴- نظریه‌ی سلامت روان..... ۴۷
- ۲-۱۵- دیدگاه فرهنگ گرایی..... ۴۸
- ۲-۱۶- دیدگاه اثبات گرایان نو..... ۵۱
- ۲-۱۷- نظریه‌ی نظام شهری جهانی..... ۵۲
- ۲-۱۸- دیدگاه کارکردگرایی در کاربری اراضی..... ۵۴
- ۲-۱۹- دیدگاه سامان‌دهی زمین در کاربری اراضی..... ۵۷
- ۲-۲۰- نظریه‌ی طبیعت‌گرایی شهرها..... ۵۸

۵۹ ۲۱-۲- اسلام و اقتصاد شهری

فصل سوم: مؤلفه‌های اقتصادی شهر

۶۲ ۳- مؤلفه‌های اقتصادی شهر

۶۳ ۳-۱- برنامه‌ریزی حمل و نقل

۶۵ ۳-۱-۱- هزینه‌های حمل و نقل

۶۷ ۳-۱-۱-۱- هزینه‌های ثابت

۶۷ ۳-۱-۲- هزینه‌های جاری یا متغیر

۶۸ ۳-۱-۱- ارزش اقتصادی سفرهای غیرموتوری در شهر

۶۹ ۳-۱-۲-۱- دلایل کم‌بهره‌ن به پیاده‌روی در برنامه‌ریزی

۶۹ ۳-۱-۲-۲- تعادل فضایی

۶۹ ۳-۱-۳- حمل و نقل توسعه اقتصادی

۷۱ ۳-۲- تحقق رشد اقتصادی

۷۱ ۳-۲-۱- دلیل وجودی شهرها

۷۳ ۳-۲-۲- رشد اقتصادی و نابرابری درآمدی

۷۴ ۳-۲-۳- توزیع نابرابر ثمرات رشد اقتصادی

۷۵ ۳-۲-۴- رشد اقتصادی اندک و پرنوسان

۷۶ ۳-۳- مسکن

۷۷ ۳-۳-۱- واقعیت‌های بازار مسکن

۷۸ ۳-۳-۲- مطالعات مسکن

۷۹ ۳-۳-۳- اهمیت مسکن

۸۰ ۳-۳-۴- اهمیت مسکن در اقتصاد شهری

۸۱ ۴-۲- سیاست‌های تأمین مسکن در ایران

۸۱ ۴-۲-۱- سیاست‌های تأمین مسکن در مناطق شهری

۸۲ ۴-۲-۲- قیمت و هزینه مسکن

۸۳	۵-۳- نظریه‌های ارائه شده در مورد مکان‌یابی خانوار.....
۸۳	۳-۵-۱- نظریه‌های پارک، برگس و مکنزی.....
۸۳	۳-۵-۲- نظریه‌های آلسو، موث و سیگال.....
۸۳	۳-۵-۳- تفاوت مدل آلسو و موث.....
۸۴	۳-۶- تحلیل ساختار فضایی شهر، اندازه و رشد آن.....
۸۵	۳-۷- بخش غیررسمی اقتصاد.....
۸۹	۳-۷-۱- پیامدهای بخش غیررسمی.....
۸۹	۳-۷-۱-۱- پیامد های مثبت.....
۸۹	۳-۷-۱-۲- پیامد های منفی.....
۹۰	۳-۷-۲- عوامل تشدید کننده بخش غیررسمی.....
۹۱	۳-۸- یوستریسم در شهرها.....
۹۱	۳-۹- برنامه‌ریزی شهری و رشد اقتصادی.....
۹۲	۳-۱۰- تجربیات سیاست‌های زمین شهری.....
۹۲	۳-۱۰-۱- سیاست‌های زمین شهری در ایران.....
۹۴	۳-۱۰-۲- سیاست‌های زمین شهری در جهان.....
۹۴	الف) سیاست‌های زمین شهری در کشورهای توسعه یافته.....
۹۴	ب) سیاست‌های زمین شهری در کشورهای در حال توسعه.....
۹۴	ج) بررسی تجارب دنیا در زمینه سیاست‌های استفاده زمین.....
۹۵	۳-۱۱- مسکن فقیران شهری.....
۹۹	۳-۱۱-۱- واکنش‌های دولت.....
۱۰۱	۳-۱۱-۲- سیاست‌های تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد شهر.....
۱۰۳	۳-۱۱-۳- دولت‌ها و ایدئولوژی تأمین مسکن خانوارهای کم‌درآمد.....
۱۰۳	۳-۱۲- رویکرد تون‌من‌سازی (راهبرد جهانی سرپناه تا سال ۲۰۰۰).....
۱۰۴	۳-۱۲-۱- خانه‌سازی غیررسمی.....

۱۰۴	۱۳-۳- جایگاه گردشگری در اقتصاد شهری
۱۰۵	۱۳-۳-۱- نظریه‌های اقتصادی
۱۰۷	۱۳-۳-۲- تأثیر اقتصادی گردشگری
۱۰۸	۱۳-۳-۳- گردشگری و درآمد
۱۱۲	۱۴-۳- تغییرات اقتصاد شهری در عصر جهانی شدن
۱۱۳	۱۵-۳- اقتصاد شهری ایران

فصل چهارم: ساختار اقتصادی- اجتماعی شهرها

۱۱۷	۲- ساختار اقتصادی- اجتماعی شهرها
۱۱۷	۴-۱- اقتصاد شهری و منطقه شهری
۱۱۸	۴-۲- اقتصاد سیاسی شهر
۱۱۹	۴-۳- نقش دولت و اقتصاد سیاسی دولت‌های اقتصادی و کالبدی
۱۱۹	۴-۳-۱- نقش بخش دولتی در مسایل شهر
۱۲۰	۴-۴- سیر تاریخی دولت در توسعه اقتصادی
۱۲۰	۴-۴-۱- مرحله اول: دولت به عنوان پیشران
۱۲۰	۴-۴-۱-۱- دهه ۱۹۵۰ میلادی
۱۲۱	۴-۴-۲- دهه ۱۹۶۰ میلادی
۱۲۱	۴-۴-۳- دهه ۱۹۷۰ میلادی
۱۲۴	۴-۴-۲- مرحله دوم (دولت پلید)
۱۲۵	۴-۴-۱-۲- دهه ۱۹۸۰ میلادی
۱۲۵	۴-۴-۲- نیمه اول دهه ۱۹۹۰ میلادی
۱۲۶	۴-۴-۳- مرحله سوم: نوسازی دولت (نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ م به بعد)
۱۲۶	۵-۴- شاخص‌های مورد استفاده در زمینه‌ی رقابت‌پذیری شهرها
۱۲۷	۴-۶- تعریف‌ها فقر و انواع فقر
۱۲۹	۴-۶-۱- فقر مطلق

- ۴-۶-۲- فقر نسبی ۱۲۹
- ۴-۶-۳- شاخص‌های تعیین فقر ۱۳۰
- ۴-۷-۲- دیدگاه‌های فقر ۱۳۰
- ۴-۷-۱- دیدگاه یا مدل کارکردگرایی ۱۳۰
- ۴-۷-۲- نظریه قدرت‌گرا ۱۳۱
- ۴-۸- شهرها به مثابه جایگاه فقر ۱۳۱
- ۴-۹- دلایل فقر شهری ۱۳۵
- ۴-۱۰- تاریخچه فقر شهری ۱۳۷
- ۴-۱۱- عدالت اجتماعی و ریشه‌های فقر شهری ۱۳۸
- ۴-۱۲- فقر جهانی و حرکت به سمت اهداف توسعه هزاره ۱۳۹
- ۴-۱۳- مدل‌های تعدیل درآمدها و کاهش فقر ۱۴۰
- ۴-۱۳-۱- مدل بسیج اجتماعی ۱۴۰
- ۴-۱۳-۲- توزیع درآمد در تئوری اقتصاد ۱۴۱
- ۴-۱۴- تسلسل فقرتوده‌ها و شهرگرایی ۱۴۱
- ۴-۱۵- نقش نفت در توسعه اقتصادی ایران ۱۴۲
- ۴-۱۵-۱- رفاه اقتصادی ۱۴۲
- ۴-۱۶- مفهوم رشد و توسعه ۱۴۳
- ۴-۱۶-۱- موانع فرهنگی توسعه ۱۴۴
- ۴-۱۶-۲- موانع و فساد اقتصادی توسعه ۱۴۵
- ۴-۱۷- توسعه اقتصادی ۱۴۸
- ۴-۱۸- اقتصاد شهری و نقش شهرداری در آن ۱۵۱
- ۴-۱۹- جهانی شدن ۱۵۳
- ۴-۱۹-۱- ادوار سه‌گانه جهانی شدن ۱۵۵
- ۴-۱۹-۲- عملکردهای نشأت گرفته از جهانی شدن بر شهرها ۱۵۵

۱۵۵	۴-۱۹-۳- نظام سلسله مراتب شهرهای جهان
۱۵۵	۴-۱۹-۴- تأثیر جهانی شدن بر اقتصاد خدمات شهری
۱۵۵	۴-۱۹-۵- جهانی شدن و چالش‌های اقتصاد شهری
۱۵۷	۴-۲۰- پایداری الکترونیکی برای اقتصاد شهری
۱۵۸	۴-۲۱- اقتصاد سیاسی
۱۵۹	۴-۲۲- کیفیت محیط شهری و رقابت پذیری

فصل پنجم: اقتصاد شهری ایران

۱۵۹	۵- اقتصاد شهری ایران
۱۶۲	۵-۱- مسکن
۱۶۵	۵-۲- الگوی بهینه مصرف درآمدهای نفتی در اقتصاد شهری ایران
۱۶۸	۵-۳- تبعات کاهش و افزایش قیمت نفت بر اقتصاد ایران
۱۶۸	۵-۳-۱- تبعات افزایش قیمت نفت
۱۶۹	۵-۴- کارکردها و اثرات رونق نفتی بر اقتصاد ایران
۱۷۰	۵-۴-۱- سه مؤلفه اصلی قدرت کشور در معادلات بین‌المللی
۱۷۲	۵-۵- جایگاه گردشگری در اقتصاد شهری ایران
۱۷۳	۵-۶- دلایل توسعه نیافتگی اقتصاد شهری ایران
۱۷۳	۵-۶-۱- رویکردهای ایران برای تدوین و اجرای کارآمدتر سیاست
۱۷۳	۵-۶-۲- تبیین علل مشکلات اقتصاد شهری ایران
۱۷۴	۵-۷- بررسی جایگاه دولت در اقتصاد ایران
۱۷۵	۵-۷-۱- دولت به عنوان پیشران نخست
۱۷۶	۵-۷-۲- شکست دولت (دوران پس از جنگ تحمیلی)
۱۷۷	۵-۷-۳- احیای دولت
۱۷۸	۵-۸- سیاست‌های زمین شهری در ایران

۱۷۸	۵-۸-۱- سیاست‌های زمین شهری (قبل از انقلاب اسلامی).....
۱۷۹	۵-۸-۲- سیاست‌های زمین شهری (پس از انقلاب)
۱۸۱	۵-۸-۳- ارزیابی سیاست‌های زمین شهری در ایران
۱۸۱	۵-۹- عوامل رشد اقتصادی.....
۱۸۳	۵-۱۰- تخریب منابع و محیط زیست.....
۱۸۳	۵-۱۱- دلایل توسعه نیافتگی اقتصاد ایران در حال حاضر.....
۱۸۴	۵-۱۱-۱- ویژگی‌های عمده اقتصادی کشور در شرایط حاضر.....
۱۸۴	۵-۱۲- نقش پارانه در اقتصاد شهری ایران.....
۱۸۶	۵-۱۲-۱- یارانه‌ها فقر
۱۸۷	۵-۱۳- تغییرات اقتصاد شهری در عصر جهانی شدن.....
۱۹۰	منابع و مآخذ.....
۲۰۰	فهرست موضوعی

فهرست جداول

جدول (۱-۳) انواع فعالیت های اقتصادی	۸۸
جدول (۲-۳) مشخصات بخش های اقتصادی رسمی و غیر رسمی در شهرها	۸۹
جدول (۳-۳) مدت اقامت اجاره نشینی و خدمات در حومه های یوگاتو	۹۹
جدول (۱-۴) عوامل تعیین کننده رقابت پذیری منطقه ای و شهری	۱۶۰
جدول (۱-۵) مشخصات پروژه های ساخته شده بیش از ۳۰۰ هزار واحد مسکونی در ۱۸ شهر در ۱۳	
استان نشو سال ۱۳۸۸	۱۶۳
جدول (۲-۵) دلارهای ملی در بودجه دولت در برنامه سوم (۸۳-۱۳۷۹)	۱۶۸
جدول (۳-۵) بررسی مناجت فضای کسب و کار در ایران در سال های ۲۰۰۸-۲۰۱۱	۱۷۴
جدول (۴-۵) مقایسه ی متوسط درآمدها به کل مخارج دولت و پارتهای سرانه در کشورهای	
منتخب ۱۹۷۵-۱۹۸۶	۱۸۵

صفحه

فهرست نمودار

نمودار (۱-۲) منحنی اندازه بهینه شهر از نظر شهروندان	۳۳
نمودار (۲-۲) منحنی اندازه بهینه شهر از نظر برنامه ریزان	۳۴
نمودار (۲-۲) منحنی اندازه بهینه شهر از نظر کل جامعه	۳۵
نمودار (۱-۳) مدل های اقتصاد شهری به همراه زیر مجموعه های آن	۶۵
نمودار (۱-۴) تعداد افراد فقیر در جهان ۱۹۸۱-۲۰۲۵	۱۴۰
نمودار (۱-۵) تحول درآمدهای نفتی در دوره ۱۳۷۷-۱۳۹۱	۱۶۷

فهرست اشکال

صفحه

شکل (۱-۲) مراحل تغییرات شهر لس آنجلس در طی سه دوره در سال‌های ۱۹۴۵-۱۸۵۰ و ۱۹۷۵-۱۹۴۵ و ۲۰۰۰-۱۹۷۵	۴۳
شکل (۲-۲) شبکه‌ی جهانی جهان شهرها	۵۴
شکل (۲-۳): دیاگرام فرایند دست‌یابی به علم اقتصاد اسلامی شهر	۶۰
شکل (۱-۳) اولویه‌های مسکن گروه‌های با درآمد متوسط، تثبیت کنندگان و طلایه‌داران	۹۸

امروزه تمام کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته درگیر مسایل و مشکلات عده‌ای هستند. قیمت‌ها دارای نوسان شدید و روند فزاینده‌ای در بلندمدت هستند. تراز پرداخت‌ها مواجه با کسری مزمن است و بیکاری به پدیده‌ای عمومی در این کشورها تبدیل شده است. گذشته از این‌ها رشد اقتصادی نیز در این کشورها کند است و در این زمینه کشورهایی که دارای نرخ رشد نسبتاً سریع اقتصادی هستند، نوسانات قابل توجهی را در این زمینه تجربه می‌کنند. به نظر می‌رسد که تمام کشورهای کمتر توسعه یافته و در حال توسعه درگیر چنین مشکلاتی هستند و تنها در میزان اهمیت این مشکلات در اقتصاد و در مقطع زمانی مشخص با یکدیگر تفاوت دارند.

شهرها به عنوان متمرکزترین شکل جوامع انسانی، زمینه تعامل و همکاری بیش‌تری را بین شهروندان در قالب شبکه‌های مشارکت مدنی، از جمله انجمن‌های همسایگی، باشگاه‌های ورزشی، انجمن‌های خیریه، تعاونی‌ها و مواردی از این قبیل ایجاد می‌کنند. این شبکه‌ها موجب تسهیل ارتباطات و جریان اطلاعات می‌شوند و از این طریق زندگی در مناطق شهری و تعامل متقابل یکدیگر و مدیریت شهری به صورت بالقوه و بالفعل به عضویت شبکه‌ی اجتماعی گسترده‌ی شهری منجر می‌شود که میزان و ساز و کار این تعاملات نقش مهمی در اقتصاد و مدیریت شهری ایفا می‌کند. مشاهدات کلی از وضعیت شهرها در کشورهای در حال توسعه حاکی از آن است که در حالی که توجه خدمات شهری است.

اگرچه در کشورهای پیشرفته و به‌ویژه شهرهای بزرگ این کشورها نیز مشکل ارائه خدمات شهری مشاهده می‌شود، اما این وضعیت در زمین‌های مختلفی از جمله زیرساخت‌های اولیه‌ی شهری مانند: سیستم حمل و نقل، سیستم معابر عمومی و خیابان‌ها، خدمات بهداشتی و آموزشی، فراهم نمودن فضای سبز، محیط زیست مناسب و فاضلاب در جوامع در حال توسعه، از نظر کمی و کیفی، بحرانی‌تر است. بررسی‌ها نشان داده‌است که میزان خدمات ارائه شده به شهروندان در قالب کالاها و خدمات عمومی شهری، کمتر از میزان مطلوب و سطح کارایی آن بوده است. مورد دیگر در اقتصاد شهری مطالعه‌ی انتخاب‌های مکانی بنگاه‌ها و خانوارهاست. شاخه‌های دیگر اقتصاد، جنبه‌های مکانی تصمیم‌گیری را نادیده انگاشته و فرض راحت و غیر واقع بینانه‌ای را به کار می‌برند

که بر طبق آن، تمام تولید و مصرف در یک نقطه از مکان انجام می‌شود. در مقابل اقتصاد شهری به بررسی موضوع کجایی انجام فعالیت‌های اقتصادی می‌پردازد. در اقتصاد شهری، یک سرپرست خانوار محل زندگی و اشتغال خود را انتخاب می‌کند. به همین منوال، یک بنگاه به انتخاب محل احداث کارخانه، اداره یا فروشگاه می‌پردازد.

مسکن به عنوان یکی از مسایل حاد کشورهای در حال توسعه مطرح می‌باشد. فقدان منابع کافی، ضعف مدیریت اقتصادی، نداشتن برنامه‌ریزی جامع مسکن و سایر نارسایی‌هایی که در زیرساخت‌های اقتصادی این کشورها وجود دارد از یک سو و افزایش شتابان جمعیت شهرنشین از سوی دیگر، تأمین سرپناه را در این کشورها به شکلی غامض و چند بعدی در آورده است. همچنین در حوزه حمل و نقل شهری برخی راهکارها برای حل مسأله‌ی ازدحام شهری و کاهش حمل و نقل عمومی در سیستم حمل و نقل شهری مورد بررسی قرار می‌گیرد. سفرهای کاری در شهر مهم‌ترین عامل در مدل‌های اقتصاد شهری و مهم‌ترین فعالیت حمل و نقل محسوب می‌شود. دلالتی، واسطه‌گری، فروشندگی، دوره‌گردی و بسیاری از مشاغل ناهمگانی که در کشورهای در حال توسعه رواج دارند، نیازی به سفرهای منظم و مرتب روزانه کار دارند. این مشاغل تا حد ۴۰ درصد از کل مشاغل شهر را تشکیل می‌دهند. از طرفی در کشورهای در حال توسعه مدت زمان سفرهای کاری به مراتب از مورد مشابه در کشورهای توسعه یافته کمتر است، و این به معنای عدم تمرکز فضای اشتغال است. که در این کتاب، اقتصاد شهر، مسایل و مشکلات شهری را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

علم اقتصاد شهری به مطالعه‌ی اقتصادی مناطق شهری می‌پردازد. در این رشته، از ابزارهای علم اقتصاد برای تجزیه و تحلیل مسایل مربوط به مکان‌یابی بنگاه‌ها و خانوارها در شهر (کاربری اراضی شهری) مسکن شهر، ترابری شهری، زیرساخت‌ها، تسهیلات شهری، مالیه شهری و فقر و حاشیه‌نشینی در شهر استفاده می‌شود. به عبارت دقیق‌تر، علم اقتصاد شهری شاخه‌ای از اقتصاد خرد است که در آن ساختار فضایی شهر و مکان‌گزینی خانوارها و مؤسسات اقتصادی مطالعه می‌شود.

امروزه در بحث مدیریت شهری، افزایش جمعیت شهری و افزایش مهاجرت از روستاها به شهرها و به تبع آن افزایش شهرنشینی پژوهشگران علم اقتصاد شهری را وا داشته است که

همه اموراتقصادی، فرهنگي، اجتماعي، عمرانئ و سياسي را مورد توجه قرار دهند. مشكل اصلي در پيشبرد اهداف اقتصاد شهري نبود مديريت واحد شهري است. علاوه بر اين مديريت جداگانه‌ي زير ساخت‌ها و داشتن متوليان متعدد براي امور زير بنايي، اهداف اقتصاد شهري را با مشكلات اساسي مواجه مي‌كند.

www.ketab.ir